

تۆرك يوردى

ناشرى : تۆرك يوردى .

مىدېرى : آق چورە اوغلى يوسف .

صافى ۱۷

۲۸ - ئىران ۱۳۳۸

۱ يىل

تورك عالمده

بوصره لرده تورك دنياسى وقايعنك يكيلرندن «تورك يوردينده» نجه يازيلوب دوشونله دن كچيلمه سى ممكن اولمايان درت مهم وقعه واردر: دولت عثمانيه داخله ناظرينك برتصورى، عثمانلى اردوسى ضابطان وافرادی اينچنده ظهور ايدن اليم برحاده، شمال توركلرينك سياسى ومدنى حياقلرنده خصوصى بر فصل تشكىل ايدمه بيله جك ماهيته برحاكمه، ونهايت شمال توركلرى آره سنده كى فعاليت سياسيه يى تفتيش وتحقيق اينچون بر مجلس مخصوص تشكىل .

معتبر «طنين» ك ۱۱ حزينان ۱۳۲۸ تاريخلى نسخهنك ايلك صحيفه سنده پك كوزه چارپاجق كى ترتيب اولنش شوسرلوحه واردي: «اجنى متخصصلردن استفاده هيات تفتيشيه تشكىلى - حاجى عادل بك افندى ايله ملاقات .» بوملاقاده، آرناووداق سياحتندن يكي دون داخله ناظرى بك افندى، سياحتنك عموم مملكت احتياجي حقنده كى الهاماتى «طنين» محررينه شوبله آكلاتيوردى :

« — اوت، سياحتك بنده وجوده كتيرديكى برقناعت وازدركه اونى موقع تطبيقه قويمق تصورنده يم . برقناعت ده پك ساده در : تفتيش وقونترول اولمازسه برحكومتك ايشلرى بولنده كيتمز سياحتك بنده حصوله كتيرديكى قناعت بالكز امور اداره اوزرنده صيق وقطلى برقونترول تاسيس ايتكدن عبارت دكلدر. بونك دهامهم برنقطه سى وازدركه اوده اجنى ارباب اقتدار واختصاصدن استفاده لزوميدر .

« — استانبولده داخله نظارتنده برتفتيش هياتى تاسيس ايدم جكم. بو تفتيش هياتنك باشنه بر اجنى صاحب اقتدار جلب ودعوت ايدم جكم. ولايتلرده مستقل برملكيه مفتشى بولنه جقدر . »

ايشته محترم وفعال داخله ناظرىمرك تصورى، پروژه سى. بوتصورك نظرى وعمل طوغريلغنه وممكن اولدنى قدر چابوق قوه دن فعله چيقاربيله سى لزومنه دائر عثمانلى افكار عموميه سنده ايكي راي اولماز، سانيرم. اوقودينم «طنين»، «ترجان حقيقت»، «ژون تورك»، «صباح» و «آزادامارد» غزله لرينك بوتصورى يك آواز تصويب ايتمه لرى بوكا بردليلدر. «تورك يوردى» ده آرقداشلرينك فكرلرينه، اساس اعتباريله، تامماً اشتراك ايدر .

لكن ناظر بك افندى، ولايتلرده تفتيش تشكىلاتى ياپيليركن بر صره كوزه دهه جك اولبورلر : «بودجه نك مساعده سى اولسه هرولايته درحال برحنى ايكي مفتش تعيين ايتك ايتردم. فقط هپ بردن يايىق استه يوب برشى ياپاماقدن ايسه امين آديملرله تدريجاً ايلريله مك شقنى ترجيح ابيديورم. اونك اينچون شمدليك روم ايلي ولايتلرله آناطولى شرق وسوريه ولايتلى اينچون برر مفتش تخصيصاتى طلب ايدم جكم .» بو يوربورلر .

اوت ، « هرشی یایمق استه یوب ده برشی یایه مامق » پک فنادر . « تدریجی حرکت »
قدر معقول برشی اولاماز . آنجیق بوتدریجده ، یعنی عثمانلی ممالکینک بر قسمنی ، دیگر
قسمندن دها اقدام اجنبی متخصصلری تفتیشی نعمتندن استفاده ایندیرمکده ، باشقه بر
تعبیر ایله عثمانلی وطنداشلرک بر طاقنی او برلرینه ترجیح ایله مکده ، هیچ شبهه یوق که
بر سبب ، بر حکمت موجود اولمق اقتضا ایدر . عجباً شرق آناتولی نه دن غربی آناتولی به ،
دها آجیق بر افاده ایله ارمستانان دنیلن ولایتلر ، همان منحصراً تورکلرله مکون قونیه
وقسطونو ولایتلرینه ، یاخود روم ایلی ولایتلری ، یعنی ماکیدونیا و آرنائوودلق تاریخی
عنوانلری طاشیان قطعه لر ، بروسه و آبدینه ترجیح ایدیور . . . عجباً حکومت نظرند
بعض ولایتلرک دیگر لرندن دها زیاده اوز اولاد معامله سی کورمه سی « آغلامایان جوجفه
۴۴ ویرمزلر . » حکمتنه می مستنددر ، یوقسه « دباغ سودیکی دیری پی دائماً بره ووریر . »
حکمتنه می . . . هر هانکیسه مستند اولورسه اولسون ، بواشده ده ینه اک صوکه بر اقیله رق
دوکه قالماسندن قورقلان ، کویا مملکتک اصل حا کلری اولان زواللی تورکلر در . .
او تورکلرکه بو مملکته هرشیلری فدا ایدیورلر و مقابله همان هیچ برشی آلیورلر :
تورک ، یکریمی یاشندن الی یاشنه قدر اویشی ، بارقنی ، جولوغنی ، جوجفنی ، چفتی ،
جوبوغنی ترک ایدوب ، مطیع و ساکن ، صبور و قانع ، بو ملکک بقاسیچون شرقه ،
غربه ، جنوبه ، درت بر اطرافه قوشیور ، بیک بر پارچه به بولنیور ، اوکوزنی
صاباتی ، قاریسنگ کومله کنی صانوب ویرکیسنی ویریورده ینه نه سس جیقار یور ، نه
مه ایسته یور ، نه آغلا یور ، نه باغری یور ، ونه ده قورقنیور . . . لکن هر تهملک بر
بر حدی واردر : بویاقینلرنده آناتولینک تا بفریندن ، « قونیه » دن قویوب کلن
بر سس پک معنالیدر . قولاغی اولانلر ایشیتسین : آرتق تورکلرده ، اعیانلر اولورلر
حکمرانی ، مشروع موقعلری طلب یولنه کیرمشلردر ، باقکیز ، بر قونیه غربته سی نه
یازیور : « پاره لازم اولور ، اک اول ییچاغک اوچنه تورک عنصری کلیر ، تورک عنصری
اویاندیرمق ایچون مکتب یاپدیرمق ، محصولاتی نقل ایچون یول یایمق ایجاب ایدر ، اهمیت
ویریلز . محاربه اولور ، عصبان اولور ، تورک عنصری قان دوکر ، صوکره خسته لی ،
کلیر ، بر محاربه دن زیاده جان تلف ایدر ، دو قور یوق ، علاج یوق . . » بز بو پک
طوغری سوزلره ، یالکز : « مالیه نظارتنده موسیو ژولینک ریاستی آلتنده بولونان
هیأت تفتیشیه دن و مالیه مفتشلرندن تأمین ایدیلن استفاده پک جالب دقت و اهمیت اولدیفندن
عین نتایج حسنه نک امور داخلیه ده دخی تأمیننه چالیشق بر وجیه حکمتنه کیرمشلر ،
دیه داخلیه ده هیأت تفتیشیه تشکیله قالفیشیلر ، تورک عنصری بو تشکیلات لیسته سیک
اک صوکنه بر اقیلیر . » علاوه سنی یاپار و امضامری آتارز . صوکرده
تورک عنصرینک عثمانلی مجلس مبعوثاننده کی وکیلرینه باشلرنده نجیب حسلری ، صائب
فکرلری دائماً تبجیل ایشدیکنر داخلیه ناظری پک افندی اولق اوزره توجیه خطاب
ایله دیرز که : هیأت تفتیشیه تشکیلی لایحه قانونیه سی حضور کیزه کلدیکی زمان باش
طرفنه غربی و مرکزی آناتولی ولایتلری علاوه ایدیگیزده اویله تصدیق بو یور وکیز . . .

مناسرتده عثمانلی اردوسی ضابطلرندن بش اون کیشله آلتش یتش تفرک آرقداشلرندن
آبریلار ق طاقه چیمه لری پک آلم بر حاده در . بوکون بوسطرلری یازان ۱۳۲۴ سنه سی
توزشکلرینک مسرتلی سسلری کیلمه دن اول ، محررلرندن بولندی بر تورک غزته سنه
بوتوک ایش ایشله یین ، تاریخی برواقه نک قهرمانی اولان اردونک در حال اصل وظیفه سنه
رجوعی لزومنی خاطر لاقه یه جساترت بولشدی [*] . فوق العاده زمانلرده ، فوق العاده
حرکتلر جائز کوریله بیلیر ؛ مملکتک تخلیصی ایچون باشقه چاره قالمادیغه قناعت حاصل
ایدن بر قس عسکرلر ، بر محررک دیدیکی کبی وظیفه لرندن خارجه دکل ، یوکسکه چیمه شلردی .
لکن بوتوک دوام ایتمه سی ، مسلسل بر شکل آنامه سی لابد ایدی . اسپانیانک ، جنوبی
آمریکا « جمهوریت » لرینک ، صوک زمانلره قدر ، اقتصاد ، سیاست و علی العموم مدنیته
کیری قالمه لرینه اک موثر سبیلردن بریسی ، سیاسی امللر پشنده قوشه رق ، فرقه لره
انتساب ایدن جنرال و ضابطلر طرفندن یاپیلان عسکری اختلاللرک ۱۹ نجی عصر میلادیده ،
مزمن بر شکل آله سیدر . اکثریا اسپانیول دلیلله قونوشیلان مملکتلرده وقوعه کلدیکی
ایچون اسپانیولجه « پروونچیه منتو » دنیلن بو عسکر اختلاللرینک مشابهلرینه اسکی روما ،
پیرانس و عثمانلی تاریخلرینده تصادف اولونور . کنج عثمانلی ضابطلرینک کزیده بر
قسنه تاریخ اوقوتقله مشرف و مفتخر اولدیم بر سنه مدت (۱۳۲۴ : ۱۳۲۵) عصر
حاضر تاریخک اسپانیا و قایمه و عسکر اختلاللرندن نشأت ایدن مضرتلره ، خاصه نظر
دقتلرخی جلبه چالیشم شدم . بناءً علیه « اردو سیاست » حقنده کی ، فکرم یکی حاصل
اولش دکلدر ، پک قطعیدر : عسکر اصلا و قطعاً سیاستله اوغراشامیلیدر ؛ اردونک
سیاسته قاریشه سی مطلقاً ضرردر .

[*] قریمده جیقان « ترجان » غزته سنک ۱۸ تموز ۱۳۲۴ تاریخلی نسخه سنده « تورکیه ده
مشروطیت » عنوانی بر مقاله یازار ق شویله دیتم شدم :

« عثمانلی حکومتی ، انکلیز - روس نوطه سیله صیقلدیغی کوشه دن قورتوله یه چاره
سلامت آزارکن ، اردوی عثمانی ، وظیفه مقدسه اصلیه سی اولان مدافعه وطنی ، محافظه
حقوق ملیه یی نا اهل عد ایتدیکی حکومت دن کندی آینه آلق ایسته دی ...

« ... انقلابات سیاسییه یی موجب اولش عسکری قیاملری تاریخده نادر دکلدر .
« اسپانیا ، پورتکیز قرالقلریله آمریکا لاتین جمهوریتلرینک ۱۹ نجی عصر تاریخ سیاسی ،
متسلل « پروونچیه منتو » لردن عبارتدر ، دنیه بیلیر . پروونچیه منتو ، حق حاکمیتک
سلاح قوتنه آشکار استنادیدر . پروونچیه منتولرک فکرریله اهالیده حقه رعایت فکری
بیتر ، بوایه بر نوع آنارشیدر . آنارشی ایله دولت بر آرایه کلز ؛ آنارشی دولتک ،
حتی فکر دولتک زوالی دیکلدر . بناءً علیه دولت مشروطه عثمانیه ده اردونک سیاسته
مداخله سنه قطعاً میدان ویریله میلیدر . »

توقیفده قالمه لرینه، مملکته نافع آدم لر یئتشدیرن بردارالوم حیاتنک سکتیه اوغرا دیلمه سنه،
بیلمه یز لزوم وارمیدی ؟ ...»

باشقه تحقیقات کبی « بویلرایشی » ده روسیه مسلمانلری ایچنده نه « اتحاد اسلام »
ونه ده « تورک اتحادی » افکارینک وجودینه دائر هیچ براماره اظهار ایتمه مکلہ برابر،
تحریراتک آردی آرمه سی حالا کسلیم یور . کله جک صوک بهارده، مسلمان - تورک لر احوالی
تحقیق ومذاکره ایچون داخلیه نظارتی خصوصی بر مجلس استشاره تشکیلی ایله مشغولدر.
مجلسک ریاستنده بالذات داخلیه ناظرلی معاونی خاروزین جنابلری بولنه حق واعضاسی
مسلمانلره مکنون ولایتلرک والیرلی ایله بعض اورتودوقس روحانیلرندن مرکب اولاجقدردر.
روسیه تورک مطبوعاتی، بو روحانیلرک بیطرف قالمه لرلی مسلکلی ایجابی مکن اولمادیغنی
اوکه سورهرک اسلاملی و تورک لکی تحقیق وتدقیق ایله تمیز ایتش دارلفنون معلملرینک
ومسلمان - تورکلردن بر قاچ مرخصک دخی مجلس استشاریه دعوت اولمخه سنی تمی
ایدیور . بو تمینک مقبوله کچوب کچه میه جکنی کسدرمه یز ؛ کسدرمه بیلدیکن جهت،
اشبومجلس استشاره نک، متصور شکلیله، روسیه لی مسلمان - تورک قارده شلریمن حقنده
بیطرفانه، منصفانه حرکت ایده بیلمه سنک پک شبهه لی اولیشیدر ...

آ . ی .

تورک لک شونلی

مهم بر ضیاع . — قافقاسیاده کی تورک معلم ومحررلرینک اک مقتدر وغیورلردن
محمد زاده عبدالله توفیق افندیکنک تفلیس ده وفات ایله دیکی کمال تأسفله ایشیدیلشدردر .
(جناب حق رحمت ایله سین)

مرحوم اوک - وز وفقر بر جوجوق ایکن، مشکلات ایله ومحلی ارباب معارفنک
معاونتیله یول پاره سی بولورق استانبوله کلش وبوراده ایکی سنه قالدورق احمد حکمت
ورضا توفیق بکارک ارشاداتیله عثمانلی تورک ادبیاتنه حقیله واقف اولمشدر . وطننه اک
زیاده خدمت ایده جکی بر چاغده ۲۷ یاشینده ایکن زواللی کنج مزاره دوشمشدر .
عبدالله توفیق افندی مملکتی کنجه یه عودتیده، یکی آچلمش طرز جدید مکتبده
تورک لسان وادبیاتی معلمکنه قبول اولوتجه نه درجه مقتدر بر معلم اولدیغنی موفقیتیله
اثبات ایتشدی . قافقاسیا تورک غزته لرنده تورک لک حسیاتی تقویه ایده جک برخیلی
مقاله لر یازدینی کبی عثمانلی تورک شیوه سنده متعدد مکتب کتابلری ده تألیف ایتشدردر .
کندیسی تورک لکه عاشق، وداثما ملتیله مفتخر ایدی . تورک لری خیالنده وجود ویردیکی
وجهله پولادکی قوی وجودلو، چاک کبی متین سوزلو فرض ایدردی . حتی بوراده کی
معلملرینک روایتنه نظراً پای تختک سواقلرنده یاقاسنی قالدیرمش برضابط، ویابرازقانبورجه
یورور بر عسکر کورسه ویاکندیسنه تورک اصنافدن بری بریلان سوبله سه بونی